

Mekanizmi i kushtëzimit në provë në Hungari

Author: Beba Zhagar

Shkup, maj, 2022

Ky dokument i shkurtër ofron një pasqyrë të Rregullores 2020/2092, e cila prezantoi një "mekanizëm kushtëzimi" si një mjet për të mbrojtur parimin e sundimit të ligjit në vendet-anëtare të BE-së, duke ndjekur shembullin e Hungarisë.

Respekti për dinjitetin njerëzor, lirinë, demokracinë, barazinë, sundimin e ligjit dhe respektimin e të drejtave të njeriut, përfshirë të drejtat e pakicave, janë vlerat mbi të cilat është themeluar Bashkimi Evropian (BE). **Këto vlera**¹ duhet të respektohen nga vendet anëtare nëse dëshirojnë të gëzojnë të drejtat që u mundëson anëtarësimi, si qasja në fondet buxhetore të BE-së. **Parimi i shtetit të së drejtës (sundimi i ligjit)** nënkupton që institucionet publike të veprojnë brenda ligjit, respektivisht në përputhje me vlerat e demokracisë dhe të drejtave themelore.

Për të mbrojtur vlerat e BE-së, si dhe respektimin e shtetit të së drejtës, Rregullorja 2020/2092² (Rregullorja) prezantoi një "mekanizëm kushtëzimi".³

Rregullorja shërben për mbrojtjen e buxhetit të BE-së, në rast të: shkeljes së pavarësisë së sistemit gjyqësor, vendimeve arbitrare dhe të paligjshme të institucioneve shtetërore dhe kufizimit të disponueshmërisë dhe efektivitetit të mjeteve juridike. Nëse konstatohet se një shkelje e parimit të sundimit të ligjit në një shtet anëtar ndikon ose ekziston rrezik serioz për të ndikuar drejtpërdrejt në menaxhimin e duhur financiar të buxhetit të BE-së ose mbrojtjen e interesave financiare të BE-së, atëherë do të merren masat e duhura përkatëse. Masat duhet të jenë proporcionale, të adresojnë problemet e identifikuara dhe të mbrojnë buxhetin ose interesat financiare të BE-së, pa shkuar përtej asaj që është e nevojshme për të arritur qëllimin. Kriteret që Komisioni Evropian (KE) duhet të marrë parasysh në çdo rast konkret janë: natyra, kohëzgjatja, serioziteti dhe shkalla e shkeljes së parimit të sundimit të ligjit.⁴

1 Siç përcaktohet në nenin 2 të Traktatit të BE-së.

2 Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2020 on a general regime of conditionality for the protection of the Union budget, CELEX 32020R2092, OJ L 4331, 22.12.2020, p. 1-10

3 Qasja në fondet buxhetore të BE-së kushtëzohet nga respektimi i parimit të sundimit të ligjit nga ana e vendeve anëtare.

4 Communication from the Commission - Guidelines on the application of the Regulation (EU, EURATOM) 2020/2092 on a general regime of conditionality for the protection of the Union budget 2022/C 123/02 (C/2022/1382), CELEX 52022XC0318(02), OJ C 123, 18.3.2022, p. 12-37

(Mos)zbatimi i mekanizmit të kushtëzimit

Edhe pse Rregullorja është miratuar në dhjetor të vitit 2020 dhe ka hyrë në fuqi që nga 1 janari 2021, **KE-ja nuk e ka aktivizuar ende mekanizmin e kushtëzimit**. Parlamenti Evropian (PE), me **Rezolutën⁵ e tij të miratuar në mars të vitit 2021**, shprehu zhgënjimin për faktin se në vitin 2020 nuk ka filluar praktika e ndërmarrjes së hapave kundër shkeljeve të identifikuar të parimit të sundimit të ligjit. Me **Rezolutën⁶ e miratuar në qershor të vitit 2021**, PE shprehu shqetësimin për keqpërdorimin në rritje të fondeve buxhetore të BE-së në Hungari dhe Poloni. Përfundimisht, **PE-ja parashtrori një padi⁷ pranë Gjykatës Evropiane të Drejtësisë (GJED)**, duke pretenduar se KE-ja kishte shkelur detyrimin e saj për të zbatuar plotësisht Rregulloren, në pritje të vendimit të GJED-së për paditë e parashtruara nga Hungaria⁸ dhe Polonia⁹. **Të dy vendet i kërkuan GJED-së të shfuqizojë Rregulloren**, në bazë të argumenteve të mëposhtme: (i) nuk ka bazë ligjore adekuate për Rregulloren, (ii) vetëm neni 7 i Traktatit të BE-së i lejon BE-së të shqyrtojë dhe identifikojë shkeljet e vlerave të specifikuar në nenin 2 të Traktatit të BE-së dhe të imponojë sanksione ndaj tyre, dhe (iii) Rregullorja nuk është në përputhje me parimin e sigurisë juridike. GJED-ja nuk i pranoi këto argumente dhe i rrëzoi paditë, duke lejuar KE-në të aktivizonte pa hezitim mekanizmin e kushtëzimit.

Pavarësisht sinjalit të qartë që i është dërguar nga institucionet e tjera të BE-së, **KE-ja megjithatë vendosi të mos aktivizojë mekanizmin**, të mos marrë pjesë në fushatën zgjedhore në Hungari dhe të presë rezultatet e zgjedhjeve parlamentare, të cilat u zhvilluan më 3 prill 2022. Rezultati ishte i pritshëm - koalicioni Fidesz-KDNP fitoi me dy të tretat e shumicës, kurse kryeministrin Viktor Orban i siguroi vetes një mandat të pestë.¹⁰ Dy ditë pas shpalljes së rezultateve të zgjedhjeve, kryetarja e KE-së Ursula von der Leyen informoi PE-në se i kishte dërguar një njoftim me shkrim Hungarisë për aktivizimin e mekanizmit të kushtëzimit.¹¹

Nga ana tjetër, në fjalimin e tij të fitores në zgjedhjet e fundit parlamentare, Orban bëri këtë deklaratë: "Kjo fitore është e paharrueshme, ndoshta për të gjithë jetën, sepse kishim rrethin më të madh të kundërshtarëve për të fituar. "E majta në shtëpi, e majta ndërkombëtare, burokratët në Bruksel, paratë nga perandoria Soros, mediat ndërkombëtare, madje edhe presidenti ukrainas në fund".¹²

Çfarë më pas?

Në bazë të Rregullores, pas dërgimit të një njoftimi me shkrim (dhe një kërkesë shtesë për informacion) ku specifikohen faktet dhe arsyet për shkeljen e konstatuar të parimit të sundimit të ligjit, hapi tjetër është që të deklarohet vendi-anëtar në fjalë dhe mundësisht të sigurojë informacionin e kërkuar, në bazë të të cilit KE-ja do të bëjë një vlerësim për të propozuar masa kundër vendit-anëtar në fjalë. Përpara paraqitjes së propozimit, KE-ja do t'i japë shtetit anëtar mundësinë të deklarohet mbi proporcionalitetin e masave të parashikuara. Nëse KE-ja megjithatë vendos të propozojë masat e duhura, Këshilli i BE-së do ta miratojë atë vendim me shumicë të cilësuar.

Duke pasur parasysh mosgatishmërinë e KE-së në zbatimin e Rregullores dhe hapat e shumtë të mëtejshëm që do të ndërmerren, është e qartë se procesi i kushtëzimit të fondeve nga buxheti i BE-së për Hungarinë do të zgjasë edhe shumë kohë. Mbetet për t'u parë dhe dëshmuar - a e fitoi vërtet Orban fitoren më të madhe të jetës së tij apo do t'ia pakësojnë euforinë *"burokratët e Brukselit"*?

5 European Parliament resolution of 25 March 2021 on the application of Regulation (EU, Euratom) 2020/2092, the rule-of-law conditionality mechanism (2021/2582(RSP)), CELEX 52021IP0103, OJ C 494, 8.12.2021, p. 61-63

6 European Parliament resolution of 10 June 2021 on the rule of law situation in the European Union and the application of the Conditionality Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 [2021/2711 (RSP)], CELEX 52021IP0287, OJ C 67, 8.2.2022, p. 86-89.

7 European Parliament v European Commission, C-657/21, 29 October 2021.

8 Hungary v European Parliament, Council of the European Union, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 16 February 2022.

9 Poland v European Parliament, Council of the European Union, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, 16 February 2022.

10 Të dhënat janë marrë nga faqja zyrtare e internetit të Zyrës Shtetërore të Zgjedhjeve: <https://vtr.valasztas.hu/ogy2022/>.

11 'EU launches process to slash Hungary's funds over rule-of-law breaches', Lili Bayer, 5 April 2022, <https://www.politico.eu/article/eu-commission-to-trigger-rule-of-law-budget-tool-against-hungary/>.

12 'European Commission launches rule-of-law disciplinary procedure against Hungary', Jon Henley, 5 April 2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/03/viktor-orban-expected-to-win-big-majority-in-hungarian-general-election>.